

Experiment v dramatu 20. století a popření Aristotela

Experimentální literatura ESB102

24. 4. 2017

Moderní umění

Počátky

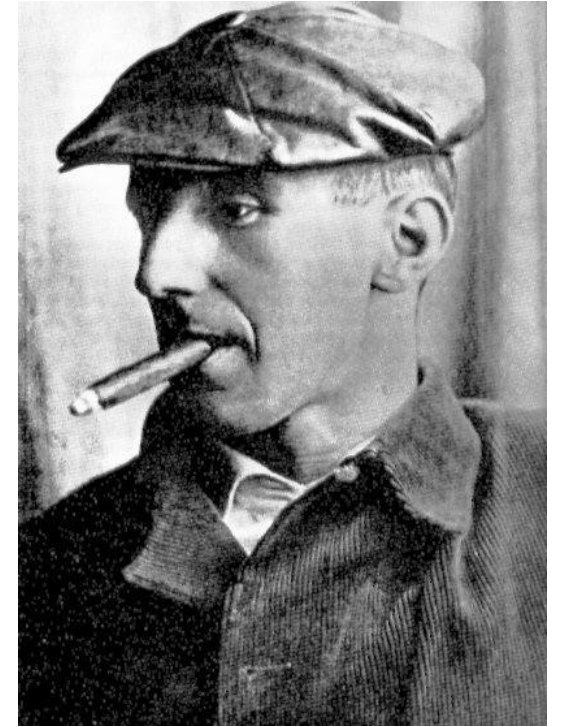
Edgar A. Poe

Charles Baudelaire

Oscar Wilde

Bertolt Brecht

Drama a jeho náležitosti

- Divadelní hra: čtená X inscenovaná
- Inscenace vs. představení

- Dramatický text
 - Text hry, jak se dostává ke čtenáři a inscenátorovi
- 1. Postavy
 - Dialogy, monology
- 2. Scénické poznámky
 - Prostor
 - Čas
 - Režijní poznámky

Aristoteles

Poetika

- Složky tragédie:
 - Děj—Povahokresba—Mluva—Myšlenková strana—Výprava—Hudba
- Pathos – drastický výjev tkvící ve zhoubném nebo bolestném jednání
- Peripetie – přeměna probíhající události v její opak
- Anagnorise – přeměna neznalosti v poznání
- Katarze – očištění skrze umělecké dílo

„Začátek je to, co samo nenásleduje nutně po něčem jiném, ale po čem přirozeně následuje něco jiného; konec je naopak to, co samo přirozeně – buď nutně, nebo zpravidla – následuje po něčem jiném, ale po čem už nenásleduje nic jiného; střed je to, co samo následuje po něčem jiném a po čem následuje něco dalšího. Dobře sestavený děj by také neměl začínat odkudkoliv a končit kdekoli.“

Avantgardy

Jarry a Apollinaire

- Alfred Jarry – Král Ubu
- G. Apollianire – Prsy Tiresiovy

- Konstantin Sergejevič Stanislavskij
 - *Práce herce na roli*
 - Stanislavského metoda

Epické divadlo

Bertold Brecht

- HRY
 - *Baal (1918)*
 - *Třígrošová opera (1938)*
 - *Matka Kuráž a její děti (1938)*
 - *Život Galileiho (1952)*
- STATI
 - *Dá se dnešní svět zobrazit na divadle?*
 - *Divadlo zábavné nebo naučné?*
 - *Zcizující efekty v čínském hereckém umění*
 - *O použití hudby v epickém divadle*
 - *Malé organon pro divadlo*
- Zcizující efekt
- Zbourání tzv. čtvrté stěny

Epické divadlo

Odcizení v čínském lidovém divadle

--- Čínský umělec především nehraje tak, jako by kromě tří stěn které ho obklopují, existovala ještě i čtvrtá. Dává najevo, že ví, že se lidé na něho dívají.

--- Umělec se snaží na diváka působit cize, ba překvapivě. Dosahuje toho tím, že sama sebe a své produkce pozoruje s odstupem. Tak se věci, které předvádí, znevšedňují.

--- Když umělec pozoruje sám sebe, což je umělý a umělecký akt sebeodcizení, nedovolí divákovi vcítit se natolik, že se zcela zřekne sebe sama, a vytváří velkolepý odstup od události. Divák se vciťuje do herce jako do pozorovatele.

--- Pro herce je obtížné a úmorné vyvolávat v sobě každý večer určité emoce nebo nálady, naproti tomu je jednodušší předvést vnější příznaky, které tyto emoce provázejí nebo ohlašují.

--- Hraje tak, že téměř po každé větě by mohl následovat úsudek publika, téměř každé gesto podléhá schválení publika.

--- Čínský umělec není v transu. Lze ho v každém okamžiku přerušit. Nevypadne z role.

Absurdní drama

The Theatre of the Absurd

- Eugene Ionesco, Arthur Adamov, Samuel Beckett
 - *Plešatá zpěvačka (1950)*
 - *Čekání na Godota (1953)*
- Další autoři
Jean Genet (*Služky*, 1947), Fernando Arrabal, Slawomir Mrozek, Gunter Grass, Václav Havel
- Martin Esslin – *Theatre of the Absurd (1962)*
V češtině: *Podstata, tradice a smysl absurdního dramatu*
- Ionesco a vymezení:
„Corneille, upřímně řečeno, mě nudí. Ctíme jej ze zvyku, aniž tomu věříme, jen z donucení. Dostali jsme to za úkol ve škole. Schiller je pro mne nesnesitelný. Mussetovy komedie jsou zdrobnělinky, Alfred de Vigny se nedá hrát. Krvavá dramata Victora Huga vzbuzují nanejvýš řehot. Dumas syn se svou Dámou s kaméliemi je směšně sentimentální. A ostatní! Oscar Wilde? Zábavička. Ibsen? Kam se hrabe! Strindberg? Nemotora“

Absurdní drama

Martin Esslin – teorie absurdního divadla

*„Patří-li k dobré hře obratně zkonstruovaný děj, pak **absurdní hry děj nebo zápletku** v obvyklém smyslu **nemají**;*

je-li neodmyslitelnou součástí dobré hry subtilní kresba charakterů a motivace, pak v těchto hrách nevystupují postavy, které by se daly označit za charaktery, nýbrž jakési loutky;

*má-li mít dobrá hra jasně vymezený problém, který je na začátku náležitě vyložen a v závěru vyřešen, pak **tyto hry nemají často konec ani začátek**;*

*má-li být dobrá hra zrcadlem lidské přirozenosti a subtilně vykresleným obrazem mravů a života doby, pak **tyto hry vypadají jako zrcadlové obrazy snů a hrůzných vidin**;*

*jestliže účín dobré hry spočívá v pohotových replikách a vybroušených dialozích, pak **v absurdním divadle se jen nesouvisle žvaní.**“*

Absurdní drama

Samuel Beckett & Eugene Ionesco

- Čekání na Godota

Estragon: Co já vím, byli jsme tady.

Vladimír: (se rozhlédne kolem) Je ti to tu povědomý?

Estragon: To neříkám.

Vladimír: No tak.

Estragon: To nic neznamená.

*Vladimír: Ale ten strom... (Otočí se k publiku) Tohleto
rašeliniště*

- - -

Estragon: Říkám ti, že jsme tu včera nebyli. Tos měl zlejšen.

Vladimír: A kde jsme včera byli, podle tebe?

Estragon: Nevím. Jinde. Ve vedleším kupé. Prázdná je tu dost

- Plešatá zpěvačka

PAN SMITH: Byla to nejkrásnější mrtvola v celé Velké Británii. Nevypadala na svůj věk. Bobby, Bobby! Čtyři roky po smrti a stále byla teplá. Byla to opravdová živoucí mrtvola. A to stále veselí.

PANÍ SMITHOVÁ: Nebožka Bobby!

PAN SMITH: Chceš snad říci nebožtík Bobby.

PANÍ SMITHOVÁ: Ne, myslím jeho ženu. Jmenovala se Bobby jako on, Bobby Watson. Protože měli stejné jméno, nemohl je člověk oslovením nikdy rozlišit, když je viděl pohromadě. Až po jeho smrti člověk doopravdy věděl, který byl který. Ale ještě dnes jsou lidé, kteří si ji pletou s nebožtíkem a posílají soustrastné projevy jemu. Znáš ji?

Absurdní drama

Václav Havel

- *Zahradní slavnost, Vyrozumění, Ztížená možnost soustředění*
- *Asanace, Pokoušení, Largo Desolato*
- *Horský hotel, Spiklenci, Žebrácká opera*
- *Vaňkovky*

- *Anatomie gagu – esej*

- *Realistické absurdno*

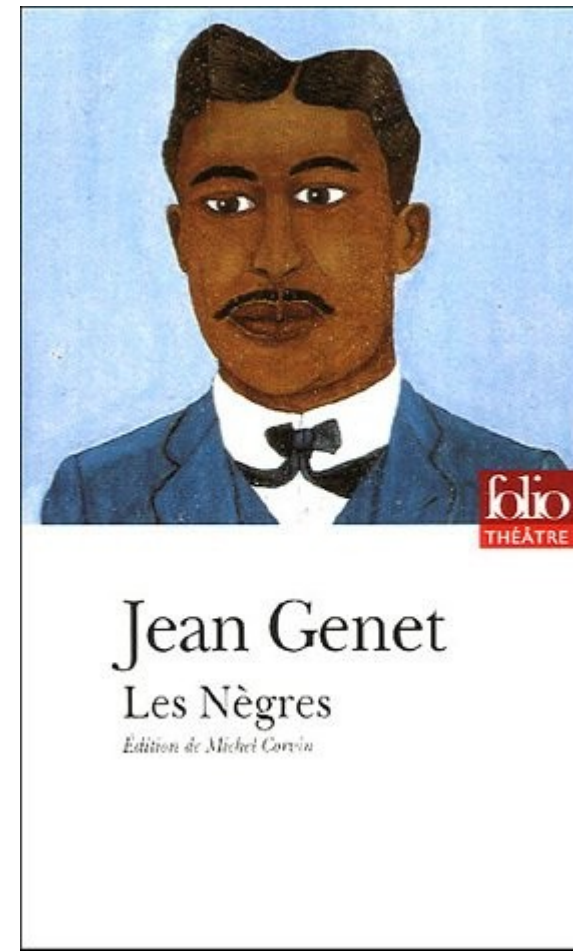
Scénické poznámky

Inscenace

Tato hra, opakují, napsaná bělochem, je určena bílému obecenstvu. Ale kdyby, jakkoli je to nepravděpodobné, byla hrána jednoho večera před černým obecenstvem, musel by být na každé představení pozván jeden běloch – muž nebo žena. Organizátor představení ho půjde slavnostně uvítat, dá ho obléci do obřadního šatu a uvede ho na místo, nejraději do středu první řady křesel v orchestru. Bude se hrát pro něho. Na tohoto symbolického bělocha bude namířen reflektor po celou dobu představení.

A kdyby žádný běloch nechtěl přijít na představení? Nechtě se rozdají černému obecenstvu u vchodu do sálu masky bělochů. A kdyby černoši odmítli masky, pak se použije manekýn.

Jean Genet - Černoši

Scénické poznámky

Prostor

Přecházení: vykročí pravou nohou zprava doleva, levou nohou zleva doprava

Kroky: jasně slyšitelné, s výrazným rytmizovaným našlapováním

Půlobrat: doleva vlevo, doprava vpravo.

Text při přecházení: jak stanoveno v poznámkách, půlobrat vždy v tichu.

Osvětlení: slabé, chladné. Osvětlená je pouze plocha přecházení a postava; podlaha více než tělo, tělo více než tvář. Slabé bodové světlo zamíří na tvář ve chvílích zastavení v místech L a P. V pozadí vlevo tenký vertikální paprsek, dosahující výšky tří metrů.

Hlasy: slabé, přednes pomalý.

Samuel Beckett – Kroky

<https://www.youtube.com/watch?v=LPJBlvv13Bc>

Scénické poznámky

Postavy

– „Děláte si nějaké plány?

– Předávkovat se, podřezat si žíly a pak se oběsit.

– To všechno najednou?

– To lze asi těžko mylně interpretovat jako volání o pomoc.

(Ticho.)

– To nebude fungovat.

– Jistěže bude.

– To nebude fungovat. Z předávkování budete ospalá a nebudete mít sílu podřezat si žíly.

(Ticho.)

– Budu stát na židli se smyčkou kolem krku.

(Ticho.)

– Kdybyste zůstala o samotě, myslíte, že byste si ublížila?

– Mám strach, že ano“

Následovníci

- Harold Pinter
- Coolnes drama (In-Yer-Face Theatre)
 - Mark Ravenhill, Sarah Kane, Anthony Nilson
- Panické divadlo
 - Alejandro Jodorowsky
- Rakouské drama
 - Elfride Jelinek, Ernst Jandl, Thomas Bernhard, Peter Handke

—Beckett—Jandi—Beckett—Jandi—Beckett—

Jandi

